

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARI

Mahmudova Namuna

TDPU Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi mutaxassisligi
magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston respublikasi ta‘lim tizimiga xalqaro baholash amaliyotini tatbiq etilishi yuzasidan qabul qilingan qaror va farmonlar, shuningdek xalqaro baholash dasturlariga tayyorgarlik ishlari haqida qisqacha ma‘lumot keltirib o‘tilgan. Bundan tashqari, boshlang‘ich ta‘limda xalqaro baholash dasturlarining qo‘llanishi haqida ham to‘xtalib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston respublikasi ta‘lim tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi, "Xalq ta‘limi tizimini isloh qilish to‘g‘risida"gi Prezident farmoni, Xalqaro baholash dasturlari, PISA, TIMSS, PIRLS va h. k.

INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS IN PRIMARY EDUCATION

Abstract: This article provides brief information about the decisions and decrees regarding the implementation of international assessment practices in the educational system of the Republic of Uzbekistan, as well as the preparatory work for international assessment programs. In addition, the use of international assessment programs in primary education is also discussed.

Keywords: the concept of development of the education system of the Republic of Uzbekistan until 2030, the Presidential decree "On reforming the public education system", international assessment programs, PISA, TIMSS, PIRLS, etc.

O‘sib kelayotgan yosh avlodni ma‘naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko‘tarish, o‘quv-tarbiya jarayoniga ta‘limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish maqsadida yurtimizda so‘nggi yillarda

qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu borada O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrdagi “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”¹gi PF-5538-son Farmonini misol qilib keltirish mumkin. Unga muvofiq, O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi tasdiqlandi. 2030- yilga qadar PISA tadqiqoti bo‘yicha O‘zbekistonni 30 ta ilg‘or mamlakatlar qatoriga kiritish rejasi qo‘yildi hamda uni amalga oshirish chora-tadbirlari ishlab chiqildi.

Xalqaro baholash dasturlari orasida PIRLS hamda TIMSS tadqiqotlari boshlang‘ich sinflarning 4- sinflari uchun mo‘ljallangan bo‘lib, bugungi kunda O‘zbekiston ham ushbu dasturlarda ishtirok eta boshladi. Tadqiqotlarga tayyorgarlik ko‘rish birinchi sinfdanoq boshlanib, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda g‘oyat muhim ahamiyatga ega.

PIRLS – boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining matnni o‘qib tushunish darajasini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqot dasturidir. Boshqacha qilib aytganda, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qib tushunish ko‘nikmalarini qay darajada rivojlanganligi haqidagi ma’lumotlarni xalqaro miqyosda taqqoslash imkonini beradigan, o‘qish va o‘qitishni yaxshilash uchun ta’lim sohasidagi davlat siyosatiga oid ma’lumotlarni taqdim etadigan yirik xalqaro baholash dasturidir. ²

TIMSS–maktabda matematika va aniq fanlar sifatini tadqiq qiluvchi xalqaro monitoring.

Bu tadqiqot o‘quvchilarning matematika va tabiiy fanlar bo‘yicha boshlang‘ich maktabning 4-sinfi va tayanch maktabning 8- sinf o‘quvchilarining o‘zlashtirish darajasini dunyoning turli mamlakatlarida qiyosiy o‘rganishni maqsad qilib qo‘ygan va olingan natijalarga muvofiq har bir mamlakatning ta’lim tizimining o‘ziga xos xususiyatlari va yutuqlarini e’tirof etadi.

Ushbu tadqiqotlarda ishtirok etishning O‘zbekiston uchun ahamiyati quyidagilardan iborat: Ta’lim tizimini tubdan isloh qilish , pedagog kadrlar tayyorlash

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”¹gi PF-5538-son Farmoni.2018-yil 5-sentabr.

² Ta’lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholash.*Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassislari uchun metodik qo‘llanma.* «Sharq» nashriyot-matbaa Aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent – 2019

va ularning malakasini oshirish dasturlarini takomillashtirish hamda mutaxassislar tomonidan darsliklarning yangi avlodini yaratishda qo'llaniladi.

- Tadqiqot natijalari ta'lim tizimidagi yutuq va kamchiliklarni baholash imkonini beradi.

- Xalqaro dasturlar ichki nazorat sifatini oshirishga xizmat qiladi,

- Xalqaro baholash tadqiqotlari materiallari asosida yangi nazorat materiallari yaratish va qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Boshlang'ich ta'limda xalqaro baholash dasturlariga tayyorgarlik ko'rishning zaruriyligi nimadan iborat?

- Xalqaro tadqiqotlar ta'lim sifatini baholashga qaratilganligi hamda xalqaro ahamiyatga ega ekanligi bois, boshlang'ich ta'lim tizimiga yangicha yondashuvni taqozo etadi.

- PIRLS tadqiqotiga tayyorgarlik ko'rish jarayonida nafaqat matn savodxonligiga, balki uni izchil tahlil qila olish ko'nikmalarini shakllantirish imkoni paydo bo'ladi.

- TIMSS dasturi orqali esa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik hamda mantiqiy fikrlash doirasini o'stiruvchi topshiriqlar tizimi ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zaruriyati yuzaga keladi.

- Xalqaro tadqiqotlarga tayyorgarli natijasida xalqaro talablarga javob bera oladigan yosh avlodni tarbiyalash hamda dunyo ta'lim tizimida o'z mavqeiga ega bo'lish imkoni yuzga keladi.

Xalqaro tadqiqotlar natijasida yuzga keladigan imkoyatlarni hisobga olgan holda 2018-yil 8- dekabrda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi tadqiqotlarni tashkil etish chora- tadbirlari to'g'risida" gi qarori qabul qilindi. Ushbu qarorga ko'ra:

“ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazini (keyingi o'rinlarda Milliy markaz deb ataladi) tashkil etish to'g'risidagi takliflar”³ga rozilik berildi. Bugungi kunda ushbu

³ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi tadqiqotlarni tashkil etish chora- tadbirlari to'g'risida" qaror. 2018-yil, 8-dekabr.

markaz tomonidan xalqaro dasturlarga tayyorgarlik ko‘rish maqsadida bir necha metodik qo‘llanmalar, shuningdek, mashq daftarlari ishlab chiqilgan bo‘lib, ulardan ta‘lim tizimida keng miqyosda foydalanilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib, bu orqali mamlakatning jahon ta‘lim tizimi reytingidagi o‘rnini yuqori bosqichga ko‘tarish imkoni yaratiladi. Bundan tashqari, tadqiqotlarga tayyorgarlik ko‘rish jaryonida o‘quvchilarning matnni tushunish, savodxonlik, matematik va tabiiy bilim va ko‘nikmalari bilan bir qatorda, chuqur tahlil va mustaqil munosabat, mantiqiy izchil tafakkur shakllanishiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta‘limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5538-son Farmoni. 2018-yil 5-sentabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. “Xalq ta‘limi tizimida ta‘lim sifatini baholash sohasidagi tadqiqotlarni tashkil etish chora- tadbirlari to‘g‘risida” qaror. 2018-yil, 8-dekabr.

3. Ta‘lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholash. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassislari uchun metodik qo‘llanma. «Sharq» nashriyot-matbaa Aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent – 2019

INTERNET MANBALARI:

1. [www. zionet. uz](http://www.ziyounet.uz)
2. [www. uzedu. uz](http://www.uzedu.uz)
3. [www. tdi. uz](http://www.tdi.uz)